כשברח וטעמא דברח הא לא ברח קנסינן למוכר ונקנסיה ללוקח לאו עכברא גנב אלא חורא גנב ואי לא עכברא חורא (א) מאי קעביד מסתברא כל היכא דאיכא איסורא התם קנסינן: **מתני'** המקדש בערלה בכלאי הכרם בשור הנסקל ובעגלה ערופה בצפורי מצורע ובשער נזיר ופטר חמור ובשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה אינה מקודשת מכרן וקידש בדמיהן מקודשת: **גמ'** בערלה מנלן דתניא ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה הנאה מנין שלא יהנה ממנו ולא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל וערלתם (את) ערלתו לרבות את כולם: בכלאי הכרם: מנלן אמר חזקיה אמר קרא פן תקדש פן תוקד אש רב אשי אמר פן יהיה קדש אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף כלאי הכרם תופס את דמיו ויוצא לחולין אלא מחוורתא כדחזקיה: שור הנסקל מנין דתניא ממשמע שנאמר סקול יסקל השור איני יודע שנבילה היא ונבילה אסורה באכילה מה ת"ל לא יאכל את בשרו מגיד לך שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור באכילה בהנאה מנין ת"ל ובעל השור נקי מאי משמע שמעון בן זומא אומר כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום ממאי דהאי לא יאכל את בשרו להיכא דשחיט לאחר שנגמר דינו הוא דאתא דילמא היכא דשחיט לאחר שנגמר דינו שרי והא לא יאכל היכא דסקליה מיסקל הוא דאתא וכדר' אבהו א"ר אלעזר דא"ר אבהו א"ר אלעזר כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל ולא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבילה הני מילי היכא דנפקא לן איסור אכילה מלא יאכל הכא איסור אכילה מסקול יסקל נפקא דאי ס"ד לאיסור הנאה הוא דכתיב נכתוב קרא לא יהנה אי נמי לא יאכל את בשרו למה לי אע"ג דשחטיה כעין בשר אסור מתקיף לה מר זוטרא ואימא ה"מ היכא דבדק צור ושחט בה דמיחזי כסקילה אבל שחטיה בסכין לא מידי סכין באורייתא כתיב ועוד תניא בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה והשתא דנפקא לן איסור אכילה ואיסור הנאה תרוייהו מלא יאכל האי בעל השור נקי למאי אתא להנאת עורו סלקא דעתך אמינא לא יאכל את בשרו כתיב בשרו אסור ועורו מותר ולהנך תנאי דמפקי ליה האי בעל השור נקי לחצי כופר ולדמי ולדות הנאת עורו מנא להו מאת בשרו את הטפל לבשרו ואידך

את

כשברח. המוכר שהדמים בידו: ומתמהינן הא לא ברח קנסינן למוכר: **אלא חורא גנב.** אלמלא חור שהעכבר מגניע גניבתו שם לא היה גונב: **חורא מנא ליה.** מאין לו הגניבה: **מתני'** המקדש בערלה כו'. דכולהו איסורי הנאה נינהו כדיליף לה בגמרא: **מכרן וקידש בדמיהם מקודשת.** דאין הדמים נתפסין באיסור כדיליף לקמן: **גמ' מנלן.** שאסורה בהנאה: **מנין שלא יהנה ממנו.** כגון שלא ילטבע בו בפירי הראוי ליצבע בו כגון קליפי אגוזין ושומר לפירי אסור כפירי: **ולא ידליק בו את הנר.** כגון מן השמן: **אף כלאי הכרם תופס את דמיו.** אלמה תנן במתני' מכרן וקידש בדמיהם מקודשת אלמא אין אוסרין את דמיהם: **שהוא נבלה.** הואיל ונסקלו ונבלה כבר למדנו מלא תאכלו כל נבלה (דברים יד) שאסורה באכילה: **מגיד דאם שחטו כו'.** ותרתי אשמועינן קרא סקול יסקל השור ואם נשחט לא יאכל: **להיכא דסקליה מסקל.** ולאסריה בהנאה אתא דלא יאכל משמע איסורי הנאה כדרבי אבהו דמנבילה [לא] נפקא לן בה איסור הנאה שהנבלה פרט בה הכתוב היתר הנאה והכי כתיב בלידיה בהדיא לא יאכל ולא פרט אחריו היתר ובעל השור נקי לדרשא אחרינא אתא לחצי כופר ודמי ולדות כדלקמן: **עד שיפרט לך הכתוב.** דמדאיצטריך לפרש בנבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור למשרייה בהנאה ולא נכתב בו אלא לא תאכלו ש"מ לא תאכלו איסור הנאה הוא ובפסחים (דף כב.) פרכינן עלה טובא: לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה ל"ג במילתיה דרבי אבהו דאי הוה סבירא ליה דברים ככתבן דוקא תו לא מצי יליף מיניה דהיכא דלא פרט היתר ליתסר דהאי דנבלה לאו אתא להיתר הנאה אלא לאשמועינן דחילופא אסור: **ה"מ.** דשמעינן איסור הנאה מלשון אכילה היכא דנפקא לן איסור אכילה מיניה דכיון דמבעי ליה נמי לאזהורי אאכילה כלל כל הנאות בלשון אכילה דילפינן מנבילה התם דלא יאכל איסור הנאה נמי משמע אבל הכא לאיסור אכילה מקרא אחרינא נפיק ולא הוצרך זה אלא להנאה למה לי לאפוקי הנאה בלשון אכילה ליכתוב לא יהנה אלא ודאי לאכילה גופיה איצטריך ולהיכא דשחטיה: **אי נמי לכתוב לא יאכל.** ולשתוק את בשרו למה לי: **כעין בשר.** ששחטו: **ואימא ה"מ.** דאשמעינן קרא דאפילו שחטו אסור היכא דבדק צור ושחט בה דסקילה היא דמנבלה לא מצי נפיק דלאו נבלה הוא אבל שחיטת סכין לא: **מידי סכין כתיבא באורייתא.** אבל שחיטה וכיון דהכי הוא כי שחטה נמי בצור לאו סקילה היא אלא שחיטה ואסר לן הכתוב בשרו והוא הדין סכין: **ולהנך תנאי דמפקי ליה להאי ובעל השור נקי.** בב"ק (ד' מא:): **לחצי כופר.** שאם הרג את האדם נקי מחצי כופר ואע"ג דמועד משלם כופר שלם לא אמרינן תם ישלם חצי כופר כי היכי דגבי נזקין משלם חצי נזק: **ולדמי ולדות.** אם נגף אשה הרה ויצאו ילדיה אינו משלם דמי ולדות לבעל כמו שהאדם הנוגף משלם כדכתיב (שמות כא) ענוש יענש וגו':

את

כשברח. פי' הסיא דאין לוקחין עבדים: **הא** לא ברח קנסינן למוכר. כמו ההוא דלעיל דאמר יחזרו דמים למקומם שהוא קנסא למוכר שרוצה למכור בהמתו חוץ לירושלים דקנס הוא כשתחזור לו:

ונקנסיה ללוקח. פירוש שיאכל כנגדו בירושלים ולא יתבטל ולפירוש ר"ת פריך שפיר שהמעות שביד המוכר יצאין לחולין על ידי הלוקח אבל לפי' ריב"א קשה מאי פריך אדרבה מוטב לקנוס המוכר להוציא איסור מידו מלקנוס הלוקח וישאר האיסור ביד המוכר כלומר המעות שלא נתחללו ושמא יאכלם חוץ לירושלים דכסבור נתחללו וי"ל דלדידיה הכי פריך וליקנסיה ללוקח שילך לבית המוכר ויאמר לו המעות שהן קדושין בידך תהא קדושתן על אלו ואלו יצאו לחולין:

מסתברא כל היכא דאיכא איסור קנסינן ליה. פירוש והיינו המוכר שהרי המעות למעשר ברשותו הוי קיימא ולפיכך קנסו ליה שיחזרו דמים למקומם והיינו שלא מכר בהמתו וזה דוחק לפירוש ריב"א דפירש דלעולם המעות שביד המוכר קדושים מקדושת מעשר וצריך להעלותן לירושלים א"כ אדרבה זכות הוא לו: מהא דאמרן יחזרו דמים למקומם דטוב לו שיחזור לו בהמתו מלהעלות דמיו בירושלים אבל לפירוש הר"ס ניחא אך זה קשה לפירוש הקונטרס לעיל דפי' גבי אבל מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין דהמעות יצאו לחולין והבהמה קדושה ועלה קאמר יחזרו דמים למקומם ואם כן לפי סברא זו הוי ליה למקנסיה ללוקח למימר דיאכל כנגדו בירושלים שהרי האיסור הוא בידו דהיינו בהמה אבל לפירוש [ריב"א] ניחא שהרי האיסור הוא ביד המוכר ואם תאמר לעיל דקאמר גמרא דקנסוהו ללוקח ויאכל כנגדן מאי קנס הוא והי כי נמי אמר יחזרו דמים למקומם צריך הלוקח להעלות המעות לירושלים וי"ל דהקנס הוי מזה דמסתמא לקח הבהמה ביוקר ממעות מעשר שני ליפטר עצמו מלהעלות לירושלים וכשנאמר לו שיאכל כנגדו בירושלים והמקח יהיה שלו יהיה לו הפסד גדול בלקיחת הבהמה שלקח:

המקדש בערלה כו' אינה מקודשת. פירוש לפי שאיסור הנאה ואם תאמר אמאי אינה מקודשת הא שרי ליהנות ממנו שלא כדרך הנאתו כדאמר בפ' כל שעה (פסחים דף כד:) ויש לומר בכאן מיירי דליכא שוה פרוטה אלא כדרך הנאתו אי נמי יש לומר דמיירי שפיר דאיכא שוה פרוטה אף שלא כדרך הנאתו מ"מ כיון שהאשה סבורה שיש לה ליהנות דרך הנאתן ואינו כן לא סמכה דעתה והוי מקח טעות ואם תאמר ואמאי לא חשיב בהן מתני' פיגול ונותר וטמא ויש לומר דבקדשים לא קא מיירי והא דלא חשיב חמץ בפסח משום דקסבר כרבי יוסי הגלילי דשרי בהנאה בפרק כל שעה (שם דף כג.) והא דלא חשיב עבודת כוכבים משום דלא שייך למיתני ביה מכרן וקידש בדמיהן מקודשת שהרי עבודת כוכבים תופסת דמיה ושביעית אחר הביעור:

מנין שלא יצבע בו. אע"ג דאמרינן לא יהנה אצטריך לאשמועינן שלא יצבע דס"ד דשרי משום דחזותא לאו מילתא היא ואיצטריך לאשמועינן שלא ידליק דסלקא דעתך דשרי משום דמכלה אותו קמ"ל לאסור בכל ענין וכדרך הנאתו אבל שלא כדרך הנאתו שרי. [ועי"ע היטב תוס' ב"ק קא. ד"ה ולא יצבע]:

כפרה

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פ"י מהל' אישות הל"א [והל"ב] סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' כח סעי' כא כב:

סד ב מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות הל' ג סמג לאוין קמד טוש"ע יו"ד סי' רצד סעי' א:

סה ג מיי' שם הל"ו סמג לאוין קמה טוש"ע יו"ד סי' רצו סעי' ג:

סו ד מיי' שם פ"ד הל' כב סמג לאוין קמה:

סז ה מיי' שם פ"ט הלט"ו סמג לאוין קלז:

סח ו מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' א:

◆

תורה אור השלם

א. וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל: ויקרא יט כג

ב. לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם: דברים כב ט

ג. וְכִי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִישׁ אוֹ אֶת אִשָּׁה וָמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי: שמות כא כח

◆

מוסף רש"י

לאו עכברא גנב אלא חורא גנב. עכבר הגונב ומניח בחור, אם לא היה לו חור להניח בו לא היה גונב, הלכך חורא קא גניב ליה (ערכין ל.). חור שהעכבר נכנס לתוכו ובו נטל תמצי לודפיו (גיטין מה.). מכרן וקידש בדמיהן מקודשת. דלא מיתפסי באיסורא וממונא הוא אע"ג דהיכי אסור לאתהנויי מינייהו מידי דהוה הנאה מטילה ליה עבר ערלה אבל אידי (האשה) לא מערלה קא מטילה לה, ודקא קידושי אשה אבל אי נהנהי מינייהו מדרבנן אסור (ע"ז נד:). ולא יצבע בו. כגון בקליפי אגוזים שהשומר אסור משום ערלה כפרי עצמו (פסחים כב:). ולא ידליק בו את הנר. כגון בשמן של ערלה (שם). שאם שחטו לאחר שנגמר דינו. יהכי אמר קרא סקול יסקל השור ואי לא סקלו אף על פי כן לא יאכל את בשרו (פסחים כב:). דהכי משמע קרא מכלל שור לידי סקילה יסקל וכ"ש לא יאכל את בשרו (ב"ק מא.). נקי מנכסיו. מכר (נדה לו:). היכא דסקליה מיסקל. והאי לא יאכל לא סרו בהנאה יכרוי אבהו, והכי מבעיא ליה לדרשה אחרינא, לחצי כופר ולדמי ולדות כדלקמן (ב"ק שם). עד שיפרט לך הכתוב. שהוא מותר בהנאה, כדרך שפרט לך בנבלה. שאף על פי שלא כתב לך אלא לא תאכל הוצרך לפרש בה היתר הנאה, הא כל מקום שלא פירש לך בו היתר הנאה, הוי במשמע איסור הנאה מלא תאכל (חולין קיד: ועי' פסחים כא: וב"ק מא.). הני מילי. דמפיק קרא לאיסור הנאה בלשון אכילה, היכא דנפקא לן איסור אכילה מלא יאכל. אבל הכא לן נמי אאכילה מפיק ליה בלשון אכילה, אבל הכא לאכילה נפקא לן מסקול יסקל. אי להנאה גרידתא אתא לכתוב לא יהנה, אי נמי. אפילו לבדוק לכתיב לא יאכל. ותו לא, את בשרו למה לי. אלא לאו לאשמעינן אע"ג דעבדיה כעין בשר שחוטה כהכשר אסור באכילה ובהנאה, דהשתא אצטריך ליה לקרא לאפוקי בלשון אכילה (ב"ק מא.). ואימא הני מילי. דאסור אם שחטו, היכא דבדק צור. דהיינו כעין סקילה באונס (שם מא:). מידי סכין באורייתא כתיב. שאסה שחיטתי חשובה להתיר יותר משחיטת צור (שם). בין בקרומית. עלה של קנה (חולין טו:). תרוייהו מלא יאכל. כדי אתכו לסיכה דשחטיה וכל שכן לסיכה דסקליה (ב"ק מא:). ולהנך תנאי. דבב"ק פרק שור שנגח (מא:). דמפקי ליה. להאי נקי לדרשא אחרינא, לאשמעינן דתם פטור מחצי כופר, דקאמר נקי מחצי כופר, אם המית איש, דאילו מועד משלם כופר שלם והתם אפילו חצי כופר לא משלם, ואיכא דמפיק ליה לדמי ולדות, אם נגח אשה הרה ויצאו ילדיה (פסחים כב:).

מסורת הש"ס

א) גיטין מה. ע"ש ערכין ל. ע"ש, ב) נדרים מז:, ג) ע"ז נד: סג., ד) ת"כ פרשת קדושים פרשה ג פסחים כב: ע"ש ב"ק קא. ע"ש, ה) [״הנאה״ ליתא בכת״י, וכ״ל בפסחים וב״ק], ו) חולין קטו., ז) [צ״ל מנלן], ח) מכילתא פ׳ משפטים פרשה י פסחים כב: ב״ק מא., ט) [בכת״י נוסף: הכתוב, וכ״ה בפסחים וב״ק], י) [בכת״י: וממאי], כ) [צ״ל והאי], ל) [בכת״י נוסף: לאסור בהנאה, וכ״ה בב״ק], מ) פסחים כא: ע״ש ב״ק מא. חולין קיד., נ) [צ״ל איסור הנאה במשמע עד פי׳ וכ״ל בשאר המקומות], ס) ע״ש כ., ע) [בכת״י: אע״ג דעבדיה כעין בשר דשחיטה אסור, וכ״ה בב״ק], פ) חולין טו: ע״ש ב״ק מא: ע״ש, צ) [בכת״י נוסף: קמ״ל, וכ״ה בב״ק], ק) מכילתא פ׳ משפטים פרשה י, ר) [״האי״ ליתא בכפ״ר, וכ״ל בכת״י], ש) [בכת״י נוסף: נפקא לאו, וכ״ה בב״ק], ת) [דף נח.], א) [עי׳ ברכות לו ע״ב], ב) [דברים יד, כא], ג) [עי׳ פסחים כה סוע״ב], ד) [״האסי״ יש למחוק. רש״ש], ה) [נדל״ל הא], ו) [וכ״ה בכפ״ר, וכש״ל הניה לפירוש ר״י], ז) [בכפ״ר: דקנסי׳, וצ״ל דקנסינן], ח) [בכפ״ר: וכשאמ׳. וצ״ל וכשאומרים], ט) [בכפ״ר נוסף: הן, וצ״ל שאיסורי הנאה הן], י) [צ״ל קידושי טעות], כ) [לקמן נח ע״א], ל) [עי׳ ב״ק קא ע״א], מ) [ובתוס׳ פסחים כב ע״ב ד״ה מנין], נ) [נדל״ל בערלה], ס) [נדל״ל לאוכמי], ע) [ועי׳ תוס׳ חולין ד ע״ב ד״ה מותר מידו].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' חורא (מאי קעביד) תא"מ ונ"ב ס"א מנא ליה:

◆

מוסף תוספות

א. מאחר שהמוכר בפנינו. תוס' הרא"ש. ב. טיבותא היא לגבי משום טירחא דאורחא. תוס' רשב"י. ג. שפי משיחזרו דמים למקומן. תוס' רשב"י.

◆

תוס' ר"י הזקן

הא לא ברח. בתמיה. חורא. חור שהעכבר מצניע שם גנבתו. מנא ליה. מאין לו הגנבה. מתני'. בעגלה. כל הני אסורין נינהו. מכרן. עבר ומכרן מותרין שהדמים מותרים שאינן תופסין דמיהם. ולפום מסקנא דנדרים פרק השותפים [מז, ב] אע"פ שאין תופסין דמיהן אסור לכתחלה לקדש בהם את האשה, דבעינן התם אי חלופין כגדולים דמי או לא. ובעי לאורוחי במתני' דתנא מכרן וקדש בדמיהן מקודשת, אלמא לאו כגדולין דמי, ודחי הכא נמי לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד, ולא איפשיטא ולחומרא. ואין הפרש בין קדושין ושאר הנאות כדמשמע דך שטה דנדרים כמו שבארנו בע"ז פרק ר' ישמעאל. וברייש השוכר שלא כדברי (רש"ג) [רי"ש] שכתב בפרק ר' ישמעאל [ע"ז נד, ב ד"ה לאעטויי]. גמ'. לא יהנה. כגון שלא יצבע מהפירות שעושים מהם צבע. ולא ידליק. מאותן פירות שמדליקין בהן.